

Nýr kafli í sögu Fjármálaeftirlitsins hefst senn

Unnur Gunnarsdóttir,
forstjóri Fjármála-
eftirlitsins

Regluverk íslenska fjármálamarkaðarins er að mestu leyti innleitt frá Evrópusambandinu enda fellur fjármálastarfsemi undir gildissvið EES-samningsins. Síðasta áratuginn hefur þetta regluverk verið tekið til gagnerrar endurskoðunar og smíðaður hefur verið mun heilsteypari lagarammi um starfsemi fyrirtækja á fjármálamarkaði en áður var. Valdheimildum og tækjum eftirlitsaðila til að bregðast við áhættum og veikleikum hefur fjölgað verulega og margs konar réttarbætur fyrir neytendur hafa verið lögfestar.

Þótt Evrópugerðirnar séu margar og innleiðingunni fylgi mikil vinna held ég að fáum blandist hugur um að Íslandi er mikill styrkur að EES-samningnum hvað þetta varðar. Óhugsandi er að Ísland hefði eitt og óstutt leitt í lög og fylgt eftir svo umfangsmiklum umbótum sem nú eru akkeri nauðsynlegra varúðarkrafna og neytendaverndar á fjármálamarkaðnum.

Stór og mikilvægur angi fjármálamarkaðarins hér á landi stendur þó utan þessara umbóta en það eru lífeyrissjóðirnir sem EES-samningurinn nær ekki til. Fjármálaeftirlitið hefur um árabil bent á brýna nauðsyn þess að lög um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða verði tekin til heildarendurskoðunar og færð til nútímalegra horfs, en þau eru að grunni til frá árinu 1997. Slík endurskoðun mun aðeins fara fram að íslensku frumkvæði og án stuðnings frá Evrópu.

Lífeyrissjóðirnir geyma stóran hluta ævisparnaðar landsmanna, auk þess sem þeir hafa umtalsverð áhrif á verðbréfamarkaði og á fjármálastöðugleika. Það er því stórt hagsmunamál alls almennings að samhliða því að tekið sé tillit til sérstöðu þeirra verði kröfur til þeirra samræmdar við aðrar tegundir stórra fyrirtækja á fjármálamarkaði, ekki síst varðandi stjórnarhætti þeirra.

Í apríl síðastliðnum efndi Fjármálaeftirlitið til opins morgunverðarfundar um Framtíðarsýn fyrir lífeyriskerfið. Fundurinn var meðal annars haldinn til að hvetja til úrbóta á umgjörð lífeyrissjóðanna. Í ávarpi mínu þar lagði ég sérstaka áherslu á þrennt sem ég taldi brýnt að hrint yrði í framkvæmd:

1. Að sérlög yrðu sett um starfsemi vörsluaðila séreignarsparnaðar.
2. Að skýr ákvæði um hagsmunaárekstra og útvistun á rekstri lífeyrissjóða yrðu leidd í lög.
3. Að skerpt yrði á kröfum um hæfni stjórnarmanna og framkvæmdastjóra lífeyrissjóða til samræmis við fjármálafyrirtæki og váttryggingafélög.

Fyrr í sumar ákvað fulltrúaráð stéttarfélagsins VR að afturkalla umboð fjögurra stjórnarmanna sinna í næststærsta lífeyrissjóði lands, Lífeyrissjóði verzlunarmanna. Þessi ákvörðun kallaði á skoðun af hálfu Fjármálaeftirlitsins sem leiddi m.a. í ljós óvissu um heimild til afturköllunar á umboði stjórnarmanna. Þetta mál er nú til lykta leitt með samkomulagi milli aðila. Í samkomulaginu fólst að þeir stjórnarmenn sem sátu í stjórn LIVE tilnefndir af VR létu af störfum og í stað þeirra tóku sæti í stjórninni nýir stjórnarmenn sem tilnefndir voru af VR þann 14. ágúst sl. Í tilkynningu um málið sem birt var á vef VR segir meðal annars: „VR fellst á sjónarmið sem fram hafa komið af hálfu lífeyrissjóðsins og Fjármálaeftirlitsins um að óæskilegt sé að þeir sem fara með vald til tilnefningar í stjórn sjóðsins hlutist til um ákvarðanir sjóðsstjórnar með því að skipta út stjórnarmönnum áður en kjörtímabili þeirra lýkur og vonar að slík inngríp heyri nú sögunni til.“

Stjórnarhættir og sú umgjörð sem sett er við val stjórnarmanna og þær hæfiskröfur sem gerðar eru til þeirra hefur verið eitt helsta áhersluatriði Fjármálaeftirlitsins. Atburðir sumarsins hafa varpað ljósi á að rík ástæða er til þess að lífeyrissjóðir endurskoði samþykktir sínar í þeim tilgangi að skýra hvort og þá við hvaða aðstæður umboð stjórnarmanna verði afturkallað.

Annar þáttur sem Fjármálaeftirlitið hefur á síðastliðnum árum einbeitt sér að eru þeir hagsmunaárekstrar sem geta skapast þegar rekstri lífeyrissjóða er útvistað til viðskiptabanka eða vegna undirbúnings stórra fjárfestingaákvæðana sjóðanna. [Opinberlega birt niðurstaða Fjármálaeftirlitsins vegna fjárfestinga í Sameinuðu sílikoni hf. \(Kísilverksmiðja í Helguvík\)](#) talar þar sínu máli.

Ábyrgð á einstökum fjárfestingum liggur hjá lífeyrissjóðunum hverju sinni, ekki Fjármálaeftirlitinu. Fjármálaeftirlitið hefur hins vegar þrýst á að stjórnarhættir sjóðanna og umgjörð séu traust og undirbúningur fjárfestingarákvarðana séu faglegar og vel undirbúnar og að áhættustýring sé í samræmi við lög og reglur.¹ Þannig rækir Fjármálaeftirlitið hlutverk sitt.

Eftirlit vegna aðgerða gegn peningþvætti fyrirferðamikið

Öflugt Fjármálaeftirlit skiptir miklu máli fyrir innlendan fjármálamarkað og viðskipti Íslendinga á alþjóðlegum markaði. Fjármálaeftirlitið tekur þátt í samstilltu átaki innlendra stjórnvalda um að efla varnir Íslands gegn peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Hefur Fjármálaeftirlitið í því sambandi gert fjölmargar athuganir að undanfögnu, hjá líftryggingafélögum, váttryggingamiðlurum, sparisjóðum, viðskiptabönkum og fleiri aðilum.²

Ísland er aðili að alþjóðlegum samtökum gegn peningþvætti (Financial Action Task Force (FATF)) sem hafa að markmiði að sporna við peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Á árinu 2018 gerði FATF úttekt á frammistöðu Íslands varðandi aðgerðir gegn peningþvætti. Niðurstaðan var áfelligdómur hvað varðar löggjöf og framkvæmd stjórnvalda í málefnum tengdum peningþvætti og fjármögnun hryðjuverka. Fjölmargar úrbótakröfur voru gerðar af hendi FATF og fékk Fjármálaeftirlitið og ýmsir aðrir hvassa brýningu um að taka til hendinni og verða við úrbótakröfum alþjóðasamfélagsins. Brátt mun draga til tíðinda þegar niðurstaða FATF liggur fyrir varðandi hvort Ísland hafi brugðist nægilega hratt og vel við þeim. Ljóst er að Fjármálaeftirlitið mun áfram gera allt hvað það getur til að efla varnir og orðspor Íslands að þessu leyti.

Sameining við Seðlabankann á að styrkja Fjármálaeftirlitið

Um þessar mundir er fyrir alvöru að hefjast undirbúningur að sameiningu Fjármálaeftirlitsins og Seðlabanka Íslands. Sameining svo stórra stofnana tekur tíma. Huga þarf að verkaskiptingu og öðru skipulagi, umboði til að skuldbinda stofnunina og beita lögboðnu valdi hennar, verklagsreglum, öryggismálum, upplýsingatækni og síðast en ekki síst mannauðsmálum.

Þann 1. janúar næstkomandi tekur við nýr kafli í sögu Fjármálaeftirlitsins. Ástæða er til að ætla að starfsemin muni halda áfram að styrkjast við þessar breytingar. Starfsfólk Fjármálaeftirlitsins mun hér eftir sem hingað til vinna ótullega að því að tryggja traust og heilbrigði fjármálamarkaðarins.

¹ Dæmi um opinberlega birtar niðurstöður vegna athugana á áhættustýringu lífeyrissjóða á undanfögnu árum má finna [hér](#), [hér](#), [hér](#), [hér](#) og [hér](#).

² Sjá dæmi um nýlegar opinberlega birtar niðurstöður [hér](#), [hér](#), [hér](#), og [hér](#).